

Sylvain Tesson

SNEŽNI LEOPARD

Sylvain Tesson

SNEŽNI LEOPARD

Prevedla Živa Čebulj

UMco

Ljubljana 2023

Sylvain Tesson
SNEŽNI LEOPARD
LA PANTHÈRE DES NEIGES

Copyright © Éditions Gallimard, Paris, 2019. All rights reserved.
© Vincent Munier za fotografijo na strani 145.

© za Slovenijo UMco, 2023. Vse pravice pridržane.

Prevod: Živa Čebulj
Izdajatelj in založnik: UMco, d. d.
Zbirka 'S terena'

Odgovorni urednik: Samo Rugelj
Pomočnica urednika: Renate Rugelj
Jezikovni pregled: Martin Vrtačnik
Oblikovanje ovitka in postavitev: Aleš Cimprič
Sliki na naslovnici: iStock
Tisk: Camera, d. o. o.
Naklada: 400 izvodov, 1. natis
Ljubljana 2023

Knjižno delo je izšlo
v okviru programa, ki ga sofinancira
Javna agencija za knjigo Republike Slovenije.

Cet ouvrage a bénéficié du soutien du Programme
d'aide à la publication de l'Institut français. /
Izdano s podporo Programa za pomoč pri izdaji knjig, ki
ga izvaja Francoski inštitut.

V okviru določil Zakona o avtorski in sorodnih pravicah so brez pisnega dovoljenja založbe prepovedani reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, v številni fotokopiranje, tiskanje in shranjevanje v elektronski obliki.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.133.1-992

TESSON, Sylvain

Snežni leopard / Sylvain Tesson ; prevedla Živa Čebulj. -
1. natis. - Ljubljana : UMco, 2023. - (Zbirka S terena)

ISBN 978-961-7136-76-0
COBISS.SI-ID 161946115

UMco d.d., Leskoškova 12, 1000 Ljubljana, tel.: 01/ 520 18 39
e-naslov: bukla-urednistvo@umco.si, spletna stran: www.bukla.si

Mami nekega levčka

VSEBINA

	Predgovor	13
Prvi del	Približevanje	19
Drugi del	Preddverje	65
Tretji del	Prikazanje	89

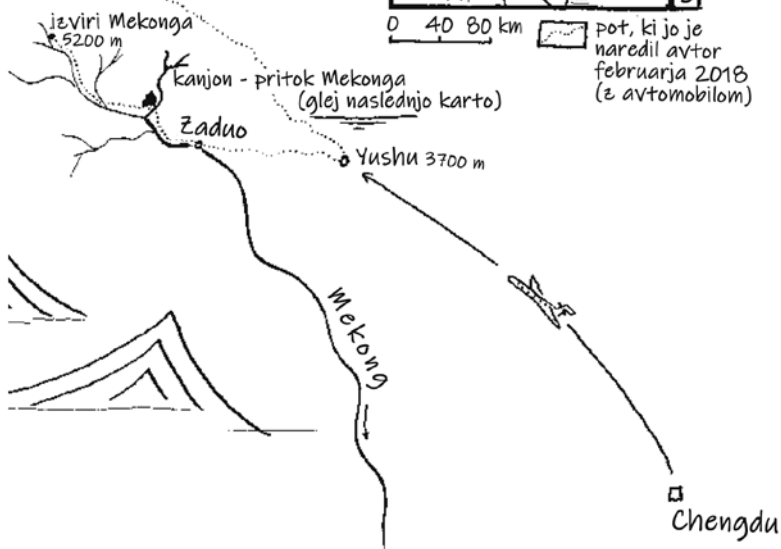
*»Vse samice so manj pogumne od samcev,
razen medvedke in panterice:
zdi se, da so samice teh vrst pogumnejše.«*

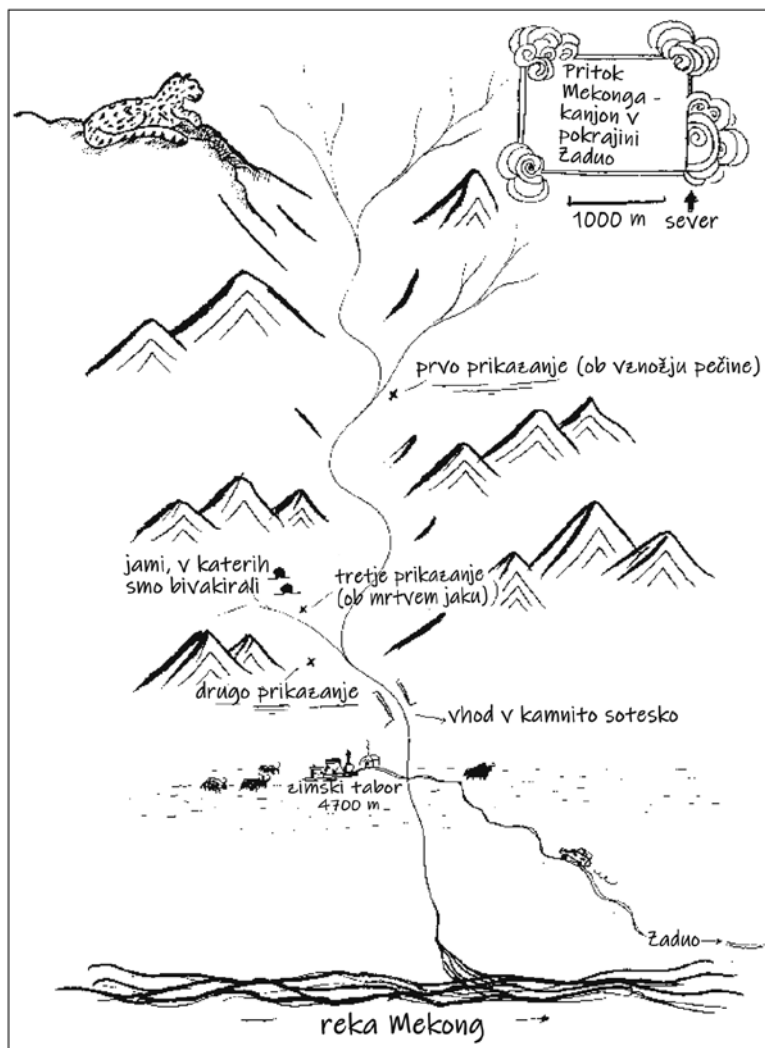
ARISTOTEL,
Zgodovina živih bitij, IX

ČINGHAJ

PREDGOVOR

Srečala sva se za veliko noč, med projekcijo njegovega filma o etiopskem volku. Govoril mi je o tem, kako je ta žival nedosegljiva, in o najvišji vrlini: potrpežljivosti. Pripovedoval mi je, kakšno je življenje fotografa živali, in mi podrobno opisoval tehnike prežanja. To je krhka in prefinjena umetnost, ko se zakamufliraš, zliješ z okolico in čakaš na žival, ki morda sploh ne pride. Celó zelo verjetno je, da ostaneš praznih rok. Takšno sprejemanje negotovosti se mi je zazdelo plemenito – in prav zato antimoderno.

Bi jaz, ki sem tako rad križaril sem in tja po svetu, sploh hotel cele ure nepremično preždeti in premolčati?

Čepel sem v koprivah in ubogal Munierja: brez premikanja, brez najmanjšega zvoka. Lahko sem dihal, edino dovoljeno prostastvo. V mestih sem se navadil čvekati o vsem

mogočem. Najtežje je bilo molčati. Cigare so bile prepovedane. »Bova kadila kasneje, na obrežju reke, ko bo temno in megla,« je rekel Munier. Misel na to, da bova pripalila havanko ob Mozeli, mi je pomagala prenašati ležeči položaj v preži.

Ptice v gabrju so brazdale večerni zrak. Eksplozija življenja. Ptice niso motile duha tega kraja. Pripadale so temu svetu, zato niso kalile njegovega miru. Čista lepota. Sto metrov stran je tekla reka. Nad gladino so se spreletavale cele eskadre kačjih pastirjev, vseh krvoločnih. Nad zahodno brežino je škrjančar izvajal racije. Obreden, natančen, smrten let – štuka.

A to ni bil pravi trenutek za sanjarjenje: iz jazbine sta prišla na plano dva odrasla jazbeca.

Ta preplet lahkotnosti, norčavosti in avtoritete je trajal do teme. Sta jazbeca dala znak? Prikazale so se štiri glave in iz podzemnih hodnikov so se zakadile sence. Začele so se večerne igre. Čeprav sva bila komaj deset metrov stran, naju živali niso opazile. Mladi jazbeci so se pretepalili, plezali na vzpetinice, se kotalili v jarke, se grizli v tilnike in kdaj pa kdaj dobili kako klofuto od odraslega, ki se je spravil delat red v ta večerni cirkus. Črni kožuščki s po tremi slonokoščeno belimi progami so izginjali med listjem in se spet pojavljali. Živali so se pripravljale na

stikanje po poljih in obrežjih. Ogrevale so se pred nočjo.

Včasih se nama je kateri od jazbecev približal, ves podolgovat od strani, potem pa se je ozrl, da sva ga videla naravnost v obraz. Temni črti, ki sta mu tekli čez oči, sta risali melanholičen pogled. Stopal je dalje, s celimi podplati, razločile so se močne, navznoter obrnjene šape. Kremplji so na francoskih tleh puščali sledi majhnega medveda, ki jih je določena sorta ljudi, zadosti okorna v presoji lastne vrste, prepoznavala kot sledi »škodljivcev«.

To je bilo prvič, da sem tako dolgo zdržal tako zelo pri miru, v upanju na srečanje. Sploh se nisem prepoznal! Do tistega trenutka sem tekal od Jakutije do Île de France, držal sem se treh načel:

Nepričakovano nikoli ne pride samo od sebe, treba ga je zasledovati povsod.

Navdih se oplaja ob gibanju.

Dolgčas teče počasneje kot človek, ki se mu mudi.

Skratka, prepričan sem bil, da sta razdalja in zanimivost dogajanja premo sorazmerni. Nepremičnost se mi je zdela kot generalka za smrt. Iz spoštovanja do mame, ki je počivala v grobnici na obrežju Sene, sem se divje potikal naokrog – v soboto v hribe, v nedeljo na morje –,

ne da bi posvečal pozornost temu, kar se dogaja okoli mene. Kako lahko tisoči prepotovanih kilometrov privedejo do tega, da z brado v travi ždiš ob robu jarka?

Ob meni je Vincent Munier fotografiral jazbece. Zakamuflirana gora mišic se je zlivala z rastlinjem, le njegov profil se je še dalo razločiti v šibki svetlobi. Imel je odkrit, podolgovat obraz z ostrimi potezami, izklesan za dajanje povelij, nos, ki je Azijcem nudil številne razloge za norčevanje, brado kot kakšen kip in zelo nežen pogled. Dobri velikan.

Pripovedoval mi je o svojem otroštvu, kako se je oče skupaj z njim skrival pod smreko, da bi pričakala jutranje vstajanje kralja, divjega petelina; kako je oče naučil sina, kaj obeta tišina; kako je sin odkrival pravo vrednost noči na zmrznjeni zemlji; kako je oče pojasnil sinu, da je to, da se pojavi žival, najlepša nagrada, ki jo lahko življenje da ljubezni do življenja; kako je sin začel sam hoditi na prežo, odkrivati skrivnostno organiziranost sveta in se učiti kadirirati podhujkin vzlet; kako je oče odkril sinove umetniške fotografije. Štiridesetletni Munier, tu ob meni, se je rodil neko noč sredi Vogezov na severovzhodu Francije. In postal največji živalski fotograf svojega časa. Njegove nenadkriljive fotografije volkov, medvedov in žerjavov se prodajajo v New Yorku.

»Tesson, peljal te bom v gozd gledat jazbece,« mi je takrat rekel in jaz sem sprejel, nihče ne zavrne, kadar ga umetnik povabi v svoj atelje. Ni vedel, da *tesson* v stari francoščini pomeni jazbec. V narečjih na zahodu Francije in v Pikardiji še vedno uporabljajo ta izraz. »Tesson« se je razvil iz popačene latinske besede *taxos*, od koder prihaja tudi izraz »taksonomija«, nauk o razvrščanju živali, in »taksidermija«, spretnost nagačevanja živali (človek namreč prav rad odre, kar je malo prej poimenoval). Na zemljevidih generalštaba francoske vojske so bile označene »jazbine«, »tessonnières«, ljudsko poimenovanje tistih podeželskih krajev in koncev, ki nosijo spomine na holokavst. Na deželi jazbece namreč sovražijo in neusmiljeno zatirajo. Obtožujejo jih, da rijejo v tla in delajo luknje v živo mejo. Zadimljajo jih, jih pobijajo. Pa si zaslužijo, da se človek tako znaša nad njimi? To so tiha bitja, nočne in samotne živali. Ki hočejo živeti skrito, ki vladajo sencam in ne marajo obiskov. Ki dobro vedo, da je mir treba braniti. Ki ponoči pridejo iz svojih skrivališč in se vanja vrnejo šele s svitanjem. Kako bi človek dopuščal obstoj tega totema diskretnosti, ki ima razdaljo za krepost in si izkazuje čast z molčanjem? Zoološki opisi o jazbecu pravijo, da je »monogamen in sedentaren«. S to živaljo

me povezuje etimologija, njeni naravi pa se nisem podredil.

Znočilo se je, živali so se razkropile po goščavi, sem in tja je kaj zašelestelo. Munier je očitno opazil, kako sem vesel. Res so se mi tiste ure zdele najlepši večer v mojem življenju. Srečal sem skupino popolnoma suverenih živih bitij. Ki se niso trudila ubežati vsakdanu. Po bregu sva se vrnila na cesto. Cigare v žepu sem čisto pomečkal.

»V Tibetu je žival, ki jo zasledujem že šest let,« je rekel Munier. »Na tibetanski visoki planoti živi. Težko se ji je približati. Pozimi grem spet tja, pojdi z mano.«

»Kdo pa je to?«

»Snežni leopard,« mi je odgovoril.

»Mislil sem, da je ta žival že izginila,« sem pripomnil.

»Samo pretvarja se.«

PRVI DEL

PRIBLIŽEVANJE

Namen

Tako kot tirolske inštruktorice se tudi snežni leopardi ljubijo v belih pokrajinah. Goniti se začnejo februarja. Sredi kristala živijo, oblečeni v bele kožuhe. Samci se pretepajo, samice se ponujajo, pari se kličejo. Munier me je opozoril: če hočemo imeti vsaj kakšno možnost, da srečamo to veliko mačko, jo moramo iskati pozimi, na štiri ali pet tisoč metrih nadmorske višine. Poskušal bom odmisлити zimske nevšečnosti in se osredotočiti na radost ob tem, ko jo zagledaš. To tehniko je v lurški jami uporabljala Bernardka Soubirous. Najbrž je mlado pastirico zeblo v kolena, toda prizor device z avreolo je bil zagotovo vreden truda.

»Snežni leopard,« zvenelo je kot dragocennost. Nič nam ni zagotavljalo, da ga bomo res videli. Prežati pomeni staviti: greš k živalim in tvegaš neuspeh. Nekateri ljudje se nad tem nič ne pritožujejo in najdejo užitek tudi v čakanju.

Za kaj takega je treba imeti filozofskega duha, nagnjenega k upanju. Žal jaz nisem bil te sorte. Jaz sem to mačko hotel videti, bil pa sem takten in Munierju nisem priznal te svoje neučakanosti.

Snežnega leoparda lovijo povsod, čeprav je to prepovedano. Razlog več za potovanje. Kot bi šli na obisk k ranjenemu bitju.

Munier mi je pokazal fotografije s svojih prejšnjih potovanj. V tej veliki mački se skladno prepletata moč in milina. Krzno se ji iskri od odsevov, mogočne šape ima in zelo dolg rep, ki ji služi za ravnotežje. Prilagojena je za življenje na nemogočih krajih in za plezanje po pečinah. To je duša gora, ki je prišla na obisk na Zemljo, starodavna prebivalka, ki jo je besnilo ljudi potisnilo v odročne kraje.

S to živaljo sem nekoga povezoval: žensko, ki nikamor več ne bo šla z mano. Bila je to gozdna deklica, kraljica studentev, prijateljica živali. Ljubil sem jo in izgubil sem jo. Z otročje, brez-zvezne perspektive sem spomin nanjo povezoval z nedosegljivo živaljo. Banalen sindrom: nekoga pogrešaš in svet si nadene njegove poteze. Če bom videl to veliko snežno mačko, ji bom lahko rekel, da sem nekega zimskega dne na beli planoti srečal njo. Res čarobna misel. Bal sem se, da bom izpadel smešno. Za zdaj nisem

prijateljem še nič povedal. Sem pa neprestano razmišljal o tem.

Začetek februarja. Da ne bi imel toliko prtljage, sem naredil neumnost in si oblekel vso visokogorsko opremo. Stopil sem na vlak, ki je peljal iz pariškega predmestja proti letališču, oblečen v polarno jakno in obut v kitajske vojaške škornje, model »za dolge pohode«. V vagonu sem bil z lepimi fulanskimi vitezi žalostnih obrazov in s Koromandijcem, ki je na harmoniko delal krivico Brahmsu, pa so vsi opazovali mene, ker so moja oblačila izstopala. Danes eksotično ni več tisto, kar je bilo včasih.

Vzleteli smo. Definicija napredka (se pravi, žalosti): v desetih urah preleteti razdaljo, ki jo je Marco Polo prepotoval v štirih letih. Munier nas je, ves svetovljanski, predstavil v zraku. Pozdravil sem prijatelja, s katerima bom preživel en mesec: Marie, gibčna ženska, Munierjeva zaročenka, snemalka in režiserka živalskih filmov, zaljubljena v divje živali in hitre športe, ter Léo, daljnoviden, razmršen fant globokih misli, se pravi, molčeč. Marie je posnela en film o volku in enega o risu, izginjajoči vrsti. Zdaj namerava posneti film o svojih dveh ljubeznih: snežnem leopardu in Munierju. Léo je pred dvema letoma obesil na klin doktorski študij iz filozofije, da bi postal Munierjev pribočnik.

V Tibetu je Munier potreboval deklico za vse, za pripravljanje preže, za naravnavanje fotoaparatov in kamer ter za dolge večere. Jaz zaradi krhke hrbtenice nisem mogel prenašati veliko prtljage, obenem pa nisem imel nobenih fotografskih spretnosti ne izkušenj s prežo, tako da sploh nisem vedel, kaj bo moje delo. Moja naloga bo, da nikogar ne upočasnjujem in da ne kihnem, če se pokaže snežni leopard. Ponujali so mi ravbarsko lojtrico za na streho sveta. Šel sem iskat nevidno žival z najlepšim umetnikom, sinjeoko levinjo in zamišljenim filozofom.

»'Tolpa štirih', to smo mi,« sem pripomnil, ko je letalo pristajalo na Kitajskem.

Bom pa vsaj stresal aforizme.

Središče

Pristali smo na skrajnem vzhodu Tibeta, v provinci Qinghai. Sive traveje mesteca Yushu so čepele na 3600 metrih. Leta 2010 je potres mesto porušil do tal.

V manj kot desetih letih je pošastna kitajska energija pospravila ruševine in že skoraj vse postavila nazaj. Ulične svetilke so stale v strogi ravni vrsti in razsvetljevale do potankosti zglajene kocke betona. Avtomobili so počasi in tiho vozili po cestah te velike šahovnice. Mesto-vojašnica je nakazovalo prihodnost: svet kot gradbišče, na katerem se delo nikoli ne ustavi.

Tri dni smo se vozili čez vzhodni Tibet. Name-njeni smo bili na jug Kunluna, ob robu planote Qiangtang. Munier je vedel za tamkajšnje stepe, bogate z divjadjo.

»Prišli bomo do ceste Golmud–Lhasa,« mi je rekel še na letalu, »tam je zaselek Budongquan, ob železnici.«

»In potem?«

»Potem bomo šli še naprej proti zahodu do vznožja Kunluna, do 'doline jakov'.«

»Prav tako se ji reče?«

»Jaz ji tako rečem.«

Delal sem si zapiske v svoje črne beležnice. Munierju sem moral obljubiti, da če bom kdaj napisal knjigo, ne bom uporabil točnih krajevnih imen. Kraji imajo svoje skrivnosti. Če bi jih razkrili, bi jih prišli lovci izpraznit. Navadili smo se govoriti o krajih z izrazi poetične, osebne geografije, dovolj izmišljene, da zabriše sledi, a tudi zadosti slikovite, da ostaja natančna: »volčja dolina«, »jezero Dao«, »muflonja jama«. Od takrat so spomini v meni izrisovali zemljevid Tibeta, ki je manj zanesljiv kot atlas, a se veliko bolj sklicuje na sanje in ne razkriva zavetja tamkajšnjih živali.

Vozili smo proti severozahodu skozi pokrajino, ki so jo prečili gorski masivi. Na 5000 metrih so se vrstili prelazi in zaradi čred ogoleli kuclji. Zima je planjave, ki jih je bičal veter, pokrila z redkimi belimi lisami. Snežni nanosi so komaj kaj ublažili goloto kamnine.

Zagotovo so nas mačje oči že pozorno motrile z grebenov, ampak v avtu lahko opazuješ samo svoj odsev v šipi. Nikjer žive duše, le viharen veter.

V zraku je bil vonj po kovini, zaradi njegove ostrine nas ni mikalo prav nič. Ne pohajkovanje ne vrnitev.

Kitajska vlada je izvedla svoj stari namen, uveljaviti nadzor nad Tibetom. Peking se ni več ukvarjal s preganjanjem menihov. Za obvladovanje prostora obstaja učinkovitejši pristop kot prisila: razvoj človeških potencialov in prostorsko načrtovanje. Osrednja oblast prinese udobje, upor se zaduši. In če se uboga gmajna vseeno zbere, oblast začudeno vzklikne: »Kaj? Vstaja? Mi pa vam gradimo šole!« Metodo je preizkusil že Lenin, pred stotimi leti, z »elektrifikacijo države«. Peking je to strategijo izbral v osemdesetih letih. Logoreja revolucije se je umaknila logistiki. Cilj pa je bil podoben: obvladovati ljudi in prostor.

Cesta je bila čez reke in potoke speljana po bleščeče novih mostovih. Velike telekomunikacijske antene so se bohotile na najvišjih vrhovih.

Osrednja oblast je odpirala gradbišča enega za drugim. Železniški tir je skrajšal celo razdaljo med severnim in južnim koncem starodavnega Tibeta. Lhasa, mesto, ki je bilo do sredine 20. stoletja za tujce nedostopno, je bilo zdaj od Pekinga oddaljeno le še 40 ur vožnje z vlakom. Veliki panoji so razkazovali portret kitajskega predsednika Ši Džinpinga: »Dragi prijatelji,«

so oznanjali, »prinašam vam napredek, zato jezik za zobe!« Jack London je že leta 1902 lepo povzel stvari: »Kdor človeku daje jesti, ta je njegov gospodar.«

Mimo so šle vasi naseljencev, v katerih so betonske kocke nudile zavetje Kitajcem v kaki uniformah in Tibetancem v modrih delovnih kombinezonih, ki so izpričevali, da je modernizacija res siromašnje preteklosti.

Medtem pa so se bogovi umikali – in živali z njimi. Kako naj bi srečali risa v teh dolinah, ki so jih zavzela pnevmatska kladiva?

Krog

Bližali smo se železnici, dremal sem v bledi svetlobi. Tibet je bil ves odrt. Prišli smo v pokrajino granitnih okruškov in zaplat zemlje. Bolehno blede sonce je včasih termometer prignalo nad $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$. Ker nam vojašniško vzdušje ni dišalo, se nismo ustavljali v vaseh kitajske pionirske fronte, rajši smo imeli samostane. Na dvorišču budističnega templja na obrobju Yushuja smo opazovali romarje, kako se zgrinjajo k oltarjem, na katerih se žge kadilo. Tam so se grmadile plošče skrilavca z budistično mantro: »Pozdravljen, biser v lotosovem cvetu.«

Tibetanci so krožili okoli teh grmad in vrteli prenosne molilne mlinčke. Neka deklica mi je podarila svoj molek, njegove jagode sem potem prebiral ves mesec. Jak, edino nepremično živo bitje, je pokrit z vojaškim plaščem žvečil karton. Da bi si nabrali zakladov v ciklu reinkarnacij, so artritični spokorjenci, posejani s kožnimi